

Normas, kas nosaka atklātas autosporta un motosporta bāzes vides trokšņa robežlielumus, neatbilst personas tiesībām uz veselību un tiesībām dzīvot labvēlīgā vidē

2017. gada 19. decembrī Satversmes tiesa ir pieņēmusi spriedumu lietā Nr. 2017-02-03 “Par Ministru kabineta 2014. gada 7. janvāra noteikumu Nr. 16 “Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība” 2. pielikuma 2. punkta atbilstību likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7. punktam, 18.¹ panta trešajai daļai un Latvijas Republikas Satversmes 111. un 115. pantam, kā arī šo noteikumu 2.4. apakšpunkta, ciktāl tas attiecas uz publiskiem pasākumiem autosportā un motosportā, kas norisinās apdzīvotā vietā (pilsētā vai ciemā) izvietotā atklātā autosporta un motosporta bāzē un kuriem Publisku izklaides un svētku pasākumu drošības likumā noteiktajā kārtībā ir izsniegta atļauja publisku pasākumu rīkošanai, atbilstību likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7. punktam un Latvijas Republikas Satversmes 111. un 115. pantam”.

Apstrīdētās normas

Ministru kabineta 2014. gada 7. janvāra noteikumu Nr. 16 “Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība” (turpmāk – Noteikumi Nr. 16) 2. pielikuma 2. punkts nosaka vides trokšņa robežlielumus apdzīvotās vietās izvietotās atklātās autosporta un motosporta bāzēs. Pieļaujamo vides trokšņa robežlielumu intervāls ir no 65 dB(A) līdz 80 dB(A). Tāpat šī norma paredz, ka apdzīvotā vietā izvietotās atklātās autosporta un motosporta bāzes radīto troksni novērtē, izmantojot tikai vides trokšņa robežlielumus, taču neveicot trokšņa rādītāju novērtēšanu telpās.

Noteikumu Nr. 16 2.4. apakšpunkts noteic, ka Noteikumi Nr. 16 neattiecas uz publiskiem pasākumiem, kuri ir saskaņoti ar vietējo pašvaldību atbilstoši Publisku izklaides un svētku pasākumu drošības likumam, proti, šo pasākumu norisei ir saņemta atļauja.

Augstāka juridiska spēka normas

Satversmes 111. pants: “Valsts aizsargā cilvēku veselību un garantē ikvienam medicīniskās palīdzības minimumu.”

Satversmes 115. pants: “Valsts aizsargā ikviena tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, sniedzot ziņas par vides stāvokli un rūpējoties par tās saglabāšanu un uzlabošanu.”

Likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7. punkts nosaka, ka šā likuma mērķis ir novērst vai mazināt piesārņojuma dēļ cilvēku veselībai, īpašumam un videi nodarīto kaitējumu, novērst kaitējuma radītās sekas, kā arī novērst vai samazināt vides trokšņa iedarbību uz cilvēkiem.

Likuma “Par piesārņojumu” 18.¹ panta trešā daļa:

“Ministru kabinets nosaka:

- 1) trokšņa rādītājus, to piemērošanas kārtību un novērtēšanas metodes;
- 2) prasības un termiņus trokšņa kartēšanai, kā arī trokšņa stratēģisko karšu un rīcības plāna trokšņa samazināšanai izstrādei;
- 3) vides trokšņa radīto kaitīgo seku novērtēšanas metodes;
- 4) kārtību, kādā īstenojama sadarbība ar kaimiņvalstīm vides trokšņa novērtēšanā un samazināšanā (ja novērota pārrobežu ietekme);
- 5) sabiedrībai un Eiropas Komisijai sniedzamo informāciju par vides troksni, tās sniegšanas kārtību un termiņus, kā arī kārtību, kādā sabiedrība tiek iesaistīta rīcības plāna trokšņa samazināšanai izstrādē.”

Lietas fakti

Satversmes tiesā tika saņemti divi pieteikumi, kuros bija ietverti līdzīgi apsvērumi un līdzīgs juridiskais pamatojums. Tāpēc, lai veicinātu lietu vispusīgu un ātru iztiesāšanu, lieta, kas tika ierosināta pēc Administratīvās rajona tiesas pieteikuma, un lieta, kas tika ierosināta pēc Latvijas Republikas tiesībsarga (turpmāk – Tiesībsargs) pieteikuma, tika apvienotas un izskatītas vienā lietā.

Administratīvajā rajona tiesā vērsās persona, kas dzīvo Kandavas kartodroma trases tuvumā. Viņa citstarp lūdza atcelt Kandavas novada domes lēmumu par trases darbības atjaunošanu, jo trasē veikto darbību radītais troksnis nelabvēlīgi ietekmējot apkārtnējo iedzīvotāju dzīves apstākļus un būtiski aizskarot personu tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, kā arī atstājot kaitīgu ietekmi uz personu veselību.

Kandavas kartodroma trases darbība 2014. gadā tika apturēta, jo tā neatbilda tolaik spēkā esošo Noteikumu Nr. 16 normām par pieļaujamo trokšņu līmeni. Savukārt

2015. gadā Noteikumi Nr. 16 tika grozīti, paredzot augstākus pieļaujamos vides trokšņa robežlielumus, kā rezultātā trases darbība tika atjaunota.

Arī Tiesībsargs pārbaudes lietas ietvaros esot konstatējis trūkumus vides novērtēšanas un pārvaldības tiesiskajā regulējumā. Tiesībsargs vairākkārt esot vērsies un rekomendējis Ministru kabinetam noteiktā termiņā novērst norādītos trūkumus, tomēr šie trūkumi nav tikuši novērsti.

Abi pieteikumu iesniedzēji uzskata, ka Ministru kabinets nav pienācīgi veicis trokšņa ierobežošanas pasākumus. Turklāt Tiesībsargs uzskata, ka Ministru kabinets ar Noteikumu Nr. 16 2.4. apakšpunktu, ciktāl tas attiecas uz publiskiem pasākumiem autosportā un motosportā, kas norisinās apdzīvotā vietā izvietotā atklātā autosporta un motosporta bāzē un kuriem ir izsniegta atļauja publisku pasākumu rīkošanai, nav pienācīgi veicis pasākumus, lai nodrošinātu personas pamattiesību aizsardzību. Tāpat Tiesībsargs norāda, ka Ministru kabinets, nosakot Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punktā pieļaujamos vides trokšņa robežlielumus, esot pārkāpis tam likumdevēja piešķirto pilnvarojumu.

Pieteikumu iesniedzēji uzskata, ka trokšņa līmeņa ierobežošana un kontrole ietilpst Satversmes 111. un 115. panta tvērumā, turklāt valstij esot pozitīvs pienākums nodrošināt tādu vides stāvokli, kurā tiktu garantētas personas tiesības uz veselību. Pieteikumu iesniedzēju ieskatā Ministru kabinets pretēji Pasaules Veselības organizācijas vadlīnijām esot noteicis tādus trokšņa robežlielumus, kas rada augstus riskus personu veselībai. Tādējādi apstrīdētās normas ierobežojot Satversmē nostiprinātās personas tiesības uz veselību un tiesības dzīvot labvēlīgā vidē.

Tiesas secinājumi un lēmums

Par apstrīdēto normu vērtēšanu kā vienotu tiesisko regulējumu

Satversmes tiesa norādīja, ka Noteikumu Nr. 16 2.4. apakšpunkts un 2. pielikuma 2. punkts ir saistīti ar apdzīvotās vietās pieļaujamiem vides trokšņa robežlielumiem vai izņēmumu šo robežlielumu piemērošanā, tāpēc, ciktāl tas iespējams, Satversmes tiesa apstrīdētās normas vērtēja kā vienotu tiesisko regulējumu. [15.]

Par Satversmes 111. un 115. panta tvērumu

Satversmes tiesa secināja, ka Satversmes 111. pantā ietvertās tiesības uz veselību citstarp ietver arī tiesības uz veselīgiem vides apstākļiem. Troksnis kā vides piesārņojums ietekmē tās vides kvalitāti, kurā persona uzturas. Tas, izplatoties apkārtējā vidē, var nodarīt kaitējumu personas veselībai. Līdz ar to tiesības dzīvot labvēlīgā vidē ietver arī tiesības uz veselīgiem vides apstākļiem. [16.]

Satversmes 115. pants, līdzīgi kā 111. pants, noteic arī valsts pienākumu aizsargāt personas veselību. Lai gan šajās normās valsts pienākums personas veselības aizsardzības jomā ir noteikts atšķirīgi, tomēr uz personas veselības aizsardzību no vides piesārņojuma – trokšņa – ir attiecināmas abas šīs pamattiesības. [16.]

Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdēto normu satversmība ir izvērtējama, aplūkojot Satversmes 111. un 115. pantu kopsakarā. [16.]

Par valsts pozitīvo pienākumu izvērtēšanu

Pārbaudot, vai valsts ir izpildījusi pozitīvos pienākumus, kas tai izriet no personas tiesībām uz veselību un tiesībām dzīvot labvēlīgā vidē, tiesa izvērtēja, vai valsts ir veikusi pasākumus, kas vērsti uz šo pamattiesību nodrošināšanu un aizsardzību, kā arī to, vai pasākumi ir veikti pienācīgā kārtībā.

Savukārt, lai izvērtētu, vai šie pasākumi veikti pienācīgā kārtībā, tika vērtēts, vai, aizsargājot personas tiesības uz veselību, ir ievēroti vides tiesību principi un vai ir panākts taisnīgs līdzsvars starp iesaistīto personu interesēm. [17.]

Likumdevējs ir piešķīris Ministru kabinetam kompetenci regulēt vides trokšņa robežlielumus apdzīvotās vietās izvietotās atklātās autosporta un motosporta bāzēs, kā arī noteikt trokšņa rādītāju novērtēšanas metodes. Ministru kabinets, izdodot Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punktu ir rīkojies likumdevēja piešķirtā pilnvarojuma ietvaros. Vienlaikus tiesa secināja, ka apstrīdētās normas ir pieņemtas un publiski pieejamas atbilstoši normatīvo tiesību aktu prasībām. [18.1.1., 18.1.2., 18.2.]

Satversmes tiesa norādīja, ka likumdevējs un Ministru kabinets veikuši pasākumus, kas vērsti uz personas tiesību uz veselību un tiesību dzīvot labvēlīgā vidē nodrošināšanu un aizsardzību. [18.3.]

Par tiesību principiem

Demokrātiskā tiesiskā valstī pienācīgi veikti pozitīvie pasākumi, kas tai izriet no personas tiesībām uz veselību un tiesībām dzīvot labvēlīgā vidē, ir tādi, kur tiesību normas pieņemēja veiktais izvērtējums visupirms ir vērsts uz cilvēka kā augstākās vērtības aizsardzību. Tās ietver arī cilvēka cieņu kā vērtību, kas vienlaikus ir gan jāaizsargā, gan jānodrošina. Tiesības dzīvot labvēlīgā vidē primāri aizsargā personu, tās intereses, proti, personas iespējas dzīvot tādā vidē, kurā tā var pilnvērtīgi, cilvēka cieņai atbilstoši funkcionēt un attīstīties. [19.1.]

Satversmes tiesa vērsa uzmanību, ka Ministru kabinets ārpus telpām izvietotajām mototrasēm ir noteicis augstākus pieļaujamos vides trokšņa robežlielumus nekā citiem, mazāk kaitīgiem vides trokšņa avotiem. Tomēr Ministru kabinets nav apsvēris un pamatojis pēc būtības to, kāpēc šāds mototrasu īpašnieku vai valdītāju pienākums – nodrošināt atbilstošus trokšņa slāpētājus un norobežot paaugstināta trokšņa teritorijas ar troksni slāpējošiem objektiem – kopš Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punkta spēkā stāšanās ir sasaistīts jau ar paaugstinātiem vides trokšņa robežlielumiem. [19.3.]

Apstrīdētajām normām pieļautais troksnis ir ne tikai pietuvināts cilvēka veselībai kaitīgas sekas radošam troksnim, bet atsevišķos gadījumos pat lielāks par to un pārsniedz arī Pasaules Veselības organizācijas noteiktos trokšņa robežlielumus. Lai gan autosportam, motosportam un tā darbībai raksturīgi specifiski noteikumi, atbilstoši apstrīdētajām normām trašu tuvumā dzīvojoša persona visas nedēļas garumā var tikt pakļauta tāda līmeņa troksnim, kas nelabvēlīgi ietekmē tās veselību. Savukārt sacensībās, kuras notiek brīvdienās, trokšņa līmenis vispār nav ierobežots. [19.3.]

No Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punkta izstrādes un pieņemšanas materiāliem kopsakarā ar šo noteikumu 2.4. apakšpunktu neizriet, ka Ministru kabinets, nosakot trokšņa novērtēšanas un pārvaldības regulējumu attiecībā uz apdzīvotās vietās izvietotām atklātām autosporta un motosporta bāzēm, būtu apsvēris iespējamās attiecīgā trokšņa radītās kaitīgās sekas. [19.3.]

Piesardzības princips demokrātiskā tiesiskā valstī pieprasa, ka nav jāsauc reāls un faktiskais cilvēka veselībai nodarīts kaitējums, bet pietiek ar pamatotām aizdomām par šāda kaitējuma iespējamību, lai valstij būtu savlaicīgi jāveic efektīvi un samērīgi pasākumi, lai nepieļautu kaitējuma iestāšanos. Tādējādi Ministru kabinets, izdodot apstrīdētās normas, nav rīkojies atbilstoši piesardzības principam, nodrošinot un aizsargājot cilvēka cieņu kā demokrātiskas tiesiskas valsts augstāko vērtību. [19.3.]

Par līdzsvaru starp iesaistīto personu interesēm

Vērtējot to, vai ir panākts līdzsvars starp iesaistīto personu interesēm, tiesa secināja, ka Ministru kabinets Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punktu izdevis galvenokārt tāpēc, lai veicinātu starptautisko autosporta un motosporta sacīkšu rīkošanu Latvijā. [20.]

Savukārt pienācīgs, taisnīguma principam atbilstošs un uz cilvēka cieņas aizsardzību vērsts izvērtējums nozīmē, ka ir izsvērtas un līdzsvarotas iesaistīto personu intereses, uzlūkojot katru cilvēku kā augstāko vērtību demokrātiskā tiesiskā valstī. Izdodot tiesību normas, kas var būtiski ietekmēt personas tiesības uz veselību un tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, Ministru kabinetam ir pienākums atbilstoša procesa ietvaros apsvērt ne tikai ekonomiskās un citas likumiskās intereses, bet arī iespējamo kaitīgo ietekmi uz cilvēka veselību. [20.]

Satversmes tiesa vērsa uzmanību, ka trokšņa novērtēšana un pārvaldība ir kompleksi risināmu jautājumu un pasākumu kopums, kas nevar būt vērsts tikai uz vienas personu grupas interešu prevalēšanu. [20.]

Pienācīgā kārtībā veikti personas tiesības uz veselību un tiesības dzīvot labvēlīgā vidē nodrošinoši un aizsargājoši pasākumi ir tādi, kas ietver ne tikai cilvēka cieņai un piesardzības principam atbilstošu preventīvu Ministru kabineta izvērtējumu, kas vērsts uz kaitīgu seku paredzēšanu un iespējamu to mazināšanu, bet arī uz iesaistīto personu interešu taisnīgu līdzsvarošanu. [20.]

Satversmes tiesa atzina, ka Ministru kabinets nav pienācīgā kārtībā veicis pasākumus, kas nepieciešami, lai nodrošinātu un aizsargātu personas tiesības uz veselību un tiesības dzīvot labvēlīgā vidē. [20.]

Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 111. un 115. pantam, tādējādi apstrīdēto normu atbilstība likuma “Par piesārņojumu” 2. panta 7. punktam netika vērtēta. [20., 21.]

Vienlaikus Satversmes tiesa arī noteica, ka Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punkts ir atzīstams par spēkā neesošu attiecībā uz pieteicēju – Elzu Freibergu – no brīža, kad radās viņas pamattiesību aizskārums, proti, no Noteikumu Nr. 16 2. pielikuma 2. punkta piemērošanas brīža. [22.]

Satversmes tiesa nolēma:

Atzīt Ministru kabineta 2014. gada 7. janvāra noteikumu Nr. 16 “Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība” 2. pielikuma 2. punktu par atbilstošu likuma “Par piesārņojumu” 18.¹ panta trešajai daļai.

Atzīt Ministru kabineta 2014. gada 7. janvāra noteikumu Nr. 16 “Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība” 2. pielikuma 2. punktu, kā arī šo noteikumu 2.4. apakšpunktu, ciktāl tas attiecas uz publiskiem pasākumiem autosportā un motosportā, kas norisinās apdzīvotā vietā (pilsētā vai ciemā) izvietotā atklātā autosporta un motosporta bāzē un kuriem Publisku izklaides un svētku pasākumu drošības likumā noteiktajā kārtībā ir izsniegta atļauja publisku pasākumu rīkošanai, par neatbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes 111. un 115. pantam.

Atzīt Ministru kabineta 2014. gada 7. janvāra noteikumu Nr. 16 “Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība” 2. pielikuma 2. punktu attiecībā uz pieteicēju administratīvajā lietā Nr. A420346615 – Elzu Freibergu – par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 111. un 115. pantam un spēkā neesošu no viņas pamattiesību aizskāruma rašanās brīža.

Satversmes tiesas spriedums ir galīgs un nepārsūdzams, tas stāties spēkā tā publicēšanas dienā.

Sprieduma teksts ir pieejams Satversmes tiesas mājaslapā:

http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2017/01/2017-02-03_Spriedums.pdf

Relīze sagatavota ar mērķi veicināt izpratni par Satversmes tiesā izskatāmajām lietām. Tā nav uzskatāma par nolēmuma daļu un nav saistoša Satversmes tiesai. Spriedumi, lēmumi un cita informācija par Satversmes tiesu atrodama tiesas mājaslapā www.satv.tiesa.gov.lv.

Ketija Strazda

Satversmes tiesas priekšsēdētāja palīdze

Ketija.Strazda@satv.tiesa.gov.lv

67830737, 26200580